

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 24 februari 1942 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om anslag till
ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna
vid statens järnvägar.*

(4:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *E. Gustafsson* i Tenhult m. fl. väckt motion, nr 38, har hemställts, att riksdagen må bevilja ett anslag av 500,000 kronor till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar.

I ett av utskottet från *järnvägsstyrelsen* införskaffat, den 7 februari 1942 dagtecknat utlåtande anföres följande:

»Under en följd av år har Kungl. Maj:t anvisat medel ur statens järnvägars förnyelsefond dels för förändring av enrumslägenheter till lägenheter om två rum och kök, dels också för modernisering av bostadslägenheter. För förstnämnda ändamål har för varterdera av åren 1932—1937 beviljats ett anslag av 100,000 kronor och för varterdera av åren 1938—1942 ett anslag av 150,000 kronor samt för sistnämnda ändamål för varterdera av åren 1939—1942 ett anslag av 500,000 kronor. Tidigare utgingo kostnaderna för dess moderniseringsarbeten av anslaget till diverse förnyelsearbeten och ersättningsanskaffningar å spår och bangårdar med husbyggnader.

I motionen framhålles, att under åren 1939—1941 modernisering och förbättring av tjänstebostäderna vid statens järnvägar i viss utsträckning fortgått, men att järnvägsstyrelsen däremot av ekonomiska skäl ansett sig i avvaktan på lägre priser på byggnadsmaterial böra upphöra med förändringar från enrumslägenheter till tvårumslägenheter och att järnvägsstyrelsens inställning till byggnadsverksamheten i detta avseende måste allvarligt beklagas. Vidare framhålles, att 1941 års riksdag i anledning av proposition beviljat avsevärda belopp för bostadsproduktion, varvid i propositionen framhållits, att betydande summor föreslagits som rena förbättringsbidrag, för att byggnadsverksamheten därigenom skulle komma igång utan avvaktan på lägre priser, varför motionärerna finna det egendomligt, att ett statens affärsdrivande verk anser sig uteslutande av ekonomiska skäl böra avvakta gynnsammare prisläge.

Det är icke riktigt såsom i motionen framhållits, att järnvägsstyrelsen upphört med förändring av enrumslägenheter till tvårumslägenheter. Dessa arbeten hava i viss utsträckning pågått, men måste styrelsen medgiva, att från dess sida en stor återhållsamhet gjort sig gällande i avseende på denna byggnadsverksamhet; en återhållsamhet som styrelsen med hänsyn till nuvarande prisförhållanden anser fullt motiverad. Då kostnaderna för tillbyggnad av exempelvis en banvaktstuga med ytterligare ett rum, visserligen

med samtidig förbättring av huset i övrigt och med anordnande av värmeledning samt vatten- och avloppsledningar, uppgå till 12 à 15,000 kronor, så finner styrelsen det icke ekonomiskt försvarbart att nedlägga så stora kostnader annat än i de fall då bostadens beskaffenhet påkallar omedelbar åtgärd. Styrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att dessa om- och tillbyggnader i regel icke gälla lägenheter, som äro direkt olämpliga som bostäder i annan mån än att rumsantalet är för litet enligt nutida anspråk på en god och ändamålsenlig bostad. Styrelsen anser sig vidare böra framhålla, utan att därför vilja göra gällande att sedvanliga förräntningskrav kunna eller böra uppställas på dessa bostadsförbättringar, att gentemot ovannämnda kapitalutlägg svarar enligt vid statens järnvägar gällande principer vid bestämmande av hyrorna en hyreshöjning av i regel endast 200 à 220 kronor. Även denna i förhållande till kapitalutlägget för låga hyresförhöjning — utgörande dock nära en fördubbling av hyran å förutvarande enrumslägenheter — anses av många befattningshavare vara för betungande, varför vederbörande i flera fall föredraga att bebo en billigare enrumslägenhet i stället för en erbjuden tvårumslägenhet.

Med hänsyn till vad ovan framhållits, måste det anses förklarligt om styrelsen, med de vid upprepade tillfällen framförda kraven på en affärsmissig skötsel av statsbanorna, iakttager återhållsamhet med avseende på denna byggnadsverksamhet i avvaktan på att en lägre prisnivå skall göra det möjligt för styrelsen att inom ramen av beviljade anslag tillgodose ett större antal befattningshavare med förbättrade bostäder. Från styrelsens sida föreligger emellertid icke något bristande intresse för att söka förbättra statens järnvägars bostadsbestånd.

Vad gäller moderniseringar av bostadshusen d. v. s. införande av moderna bekvämligheter såsom vatten och avlopp, tvättstugor, värmeledning, toaletter m. m., så hava dessa arbeten under de senaste åren bedrivits inom ramen av det för vartdera året beviljade anslaget av 500,000 kronor, vilket tillfullo förbrukats. Styrelsen strävar därvid att i första hand tillgodose behovet av vatten- och avloppsledningar till sådana bostäder, som sakna dessa bekvämligheter.

Med hänsyn till rådande tidsförhållanden har styrelsen icke ansett sig böra hemställa om högre anslag för dess moderniseringsarbeten än som skett. Därest riksdagen finner angeläget, att moderniseringsarbetena trots ovan berörda förhållanden bedrivs i snabbare takt än som ägt rum under de senaste åren, skall styrelsen emellertid vidtaga härav betingade åtgärder, varvid dock erforderliga ytterligare anslag, såsom hittills skett, torde böra anvisas ur statens järnvägars förnyelsefond.»

Behovet av en förbättring av statens järnvägars omfattande bostadsbestånd har vid 1939 års lagtima riksdag ansetts motivera en riksdagens särskilda hänvändelse till Kungl. Maj:t. I sin på förslag av statsutskottet avlåtna skrivelse (nr 72) erinrade riksdagen om de stora ansträngningar som ej minst med tanke på familjebildningen göras för bostädernas förbättring. Det vore, framhöll riksdagen, uppenbart, att beskaffenheten av de bostäder, staten såsom ar-

Utskottet.

betsgivare tillhandahölle sina anställda, måste alldeles särskilt uppmärksammas. Bostadsbeståndet inom statens järnvägar kunde, uttalade riksdagen vidare, icke anses tillfredsställande. Det totala antalet bostadslägenheter vid statens järnvägar utgjorde 8,251, av vilka icke mindre än 2,594 vore enrumslägenheter. Beträffande sanitära anordningar, såsom vattenledning och avlopp samt tillgång till tvättstuga o. s. v., erinrade riksdagen, att många av lägenheterna enligt uppgift ej fyllde ens blygsamt ställda nutida anspråk.

Förhållandena med avseende å statens järnvägars bostadsbestånd få väl alltjämt bedömas som i viss mån otillfredsställande, i all synnerhet om man tager i betraktande att ett antal ekonomiskt svagt ställda enskilda banor på senaste tiden förstatlignats. Årsanslagen under de senaste åren ha utgjort för bostädernas modernisering 500,000 kronor och för deras utvidgning till lägenheter om två rum och kök 150,000 kronor, vilket sistnämnda anslag emellertid icke helt förbrukats.

Ett viktigt förhållande, som icke beröres i motionen men som ej får förbises när det gäller att bedöma möjligheterna att modernisera statsbanornas bostadsbestånd, är de stora kapitalutlägg, som ombyggnadsåtgärderna och i all synnerhet bostädernas utvidgning kräva. Att med inflytande hyror förränta dessa utlägg är i allmänhet icke möjligt. I järnvägsstyrelsens skrivelse har angivits, att utökningen av en banvaktstuga med ytterligare ett rum kan, inräknat bostadens förbättring och modernisering i övrigt, draga en kostnad av 12,000—15,000 kronor. Det sistnämnda beloppet torde dock avse från järnvägarnas äldre tid kvarstående, i så hög grad förfallna bostadshus, att ombyggnaden i själva verket är att betrakta som en nybyggnad.

Vid lösningen av den viktiga frågan om statsbanornas möjligheter att för rimliga kostnader skaffa lämpliga tjänstebostäder åt den stora personal, som härav är i så hög grad beroende, finnes anledning antaga, att järnvägsledningen ej förhåller sig avvaktande, i förväntan att läget på den allmänna byggnadsmarknaden möjligen skall ljusna, utan undersöker de utvägar, som för styrelsens egen del härvidlag kunna stå till buds.

Utan att underskatta förevarande både allmänt samhälleligt och i statens egenskap av företagare viktiga spörsmål om en erforderlig upprustning av statens järnvägars bostadsbestånd vill utskottet förutsätta, att detsamma utan någon riksdagens förnyade hänvändelse till Kungl. Maj:t skall vinna det beaktande frågan otvivelaktigt tarvar. Under erinran också att medel för ändamålet kunna beredas från statens järnvägars förnyelsefond och att riksdagens medverkan i detta avseende alltså ej är påkallad, hemställer utskottet,

att motionen II: 38 ej må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 24 februari 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 30.

Reservation

av herrar *von Heland*, *Svensson* i Grönvik och *Hansson* i Rubbestad.